KASBIY TA’LIMDA INTERAKTIV SEMINAR MASHG‘ULOTLARINING O‘QUVCHILAR KASBIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDAGI O‘RNI

Uljayeva Dilbar Normuminovna
Osiyo xalqaro universiteti magistranti

Annotatsiya: Mazkur tezisda kasbiy ta’lim jarayonida interaktiv seminar mashg‘ulotlarini tashkil etishning pedagogik imkoniyatlari va ularning o‘quvchilar kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Interaktiv ta’lim metodlarining mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, kasbiy muloqot, jamoada ishlash va qaror qabul qilish ko‘nikmalarini shakllantirishdagi o‘rni tahlil etilgan. Shuningdek, seminar mashg‘ulotlarida keys-stadi, kichik guruhlarda ishlash, munozara va rolli o‘yinlardan foydalanish bo‘yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: kasbiy ta’lim, interaktiv metodlar, seminar mashg‘ulotlari, kasbiy kompetensiya, muammoli vaziyat.

Bugungi kunda kasbiy ta’lim tizimining asosiy vazifalaridan biri mehnat bozori talablariga mos, nazariy bilimlarni amaliy faoliyatda qo‘llay oladigan, mustaqil qaror qabul qilish va kasbiy muammolarni hal etish ko‘nikmalariga ega mutaxassislarni tayyorlashdan iborat. Bunday natijaga erishishda ta’lim mazmuni bilan bir qatorda, mashg‘ulotlarni tashkil etish shakllari va o‘qitish metodlarini takomillashtirish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Seminar mashg‘ulotlari o‘quvchilarning egallagan bilimlarini mustahkamlash, ularni muhokama va tahlil qilish, o‘z nuqtayi nazarini asoslash hamda kasbiy vaziyatlarga mos yechimlar ishlab chiqish imkonini beradi. Ayniqsa, interaktiv metodlardan foydalanish o‘quvchilarni ta’lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirib, bilimlarni tayyor shaklda qabul qilishdan ularni mustaqil o‘zlashtirish va amaliyotda qo‘llashga yo‘naltiradi.

Mavzuning dolzarbligi

Kasbiy ta’lim sifatini oshirishda o‘quvchilarning nafaqat nazariy bilimlarni o‘zlashtirishi, balki ularni ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish jarayonlarida mustaqil qo‘llay olishi muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy mehnat faoliyati mutaxassislardan kasbiy bilim bilan bir qatorda, tezkor fikrlash, jamoada hamkorlik qilish, axborotni tahlil etish va nostandart vaziyatlarda maqbul yechim topish qobiliyatlarini ham talab etmoqda. Shu

nuqtayi nazardan, kasbiy ta’limda mashg‘ulotlarni tashkil etishning an’anaviy yondashuvlarini o‘quvchilarning amaliy faoliyati va mustaqil izlanishiga yo‘naltirilgan metodlar bilan boyitish zarurati ortib bormoqda.

Tadqiqot maqsadi

Kasbiy ta’lim jarayonida interaktiv seminar mashg‘ulotlarini tashkil etishning pedagogik imkoniyatlarini aniqlash hamda keys-stadi, muammoli vaziyat, munozara va kichik guruhlarda ishlash metodlari orqali o‘quvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga doir metodik tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot muammosi

Kasbiy ta’limda interaktiv seminar mashg‘ulotlarini o‘quvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga yo‘naltirilgan holda tashkil etish, nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg‘unlashtirish, barcha o‘quvchilarning faol ishtirokini ta’minlash hamda egallangan kasbiy bilim va ko‘nikmalarni baholashning samarali metodlarini belgilash masalasi tadqiqotning asosiy muammosini tashkil etadi.

Kasbiy kompetensiya — shaxsning muayyan kasbiy faoliyatni samarali amalga oshirishi uchun zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma, malaka, tajriba va kasbiy ahamiyatga ega sifatlar majmuasidir. Uning rivojlanishi faqat nazariy bilimlarni o‘zlashtirish bilan cheklanmaydi. O‘quvchi bilimlarini real yoki modellashtirilgan kasbiy vaziyatlarda qo‘llashi, muammolarni tahlil qilishi, hamkasblari bilan hamkorlikda ishlashi va o‘z faoliyati natijalarini baholashi lozim.

Amerikalik pedagog Jon Dyui ta’limda tajriba va faoliyat orqali o‘rganishning ahamiyatini ta’kidlagan. Ushbu yondashuv kasbiy ta’limdagi interaktiv seminar mashg‘ulotlari uchun ham nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi. Chunki o‘quvchi kasbiy vazifalarni bajarish, muammoli vaziyatlarni hal qilish va o‘z tajribasini tahlil etish orqali bilimlarni chuqurroq o‘zlashtiradi.

Interaktiv seminar mashg‘ulotlarini tashkil etishda quyidagi metodlardan foydalanish mumkin:

1. Keys-stadi metodi. O‘quvchilarga kasbiy faoliyatda uchrashi mumkin bo‘lgan muammoli vaziyat taqdim etiladi. Ular vaziyat sabablarini aniqlab, muqobil yechimlarni ishlab chiqadilar va eng maqbul qarorni asoslaydilar. Masalan, oshpazlik yo‘nalishida ta’lim olayotgan o‘quvchilar berilgan mahsulotlar asosida taom tayyorlash jarayonini rejalashtirish, sanitariya talablarini hisobga olish va mahsulot sarfini hisoblash vazifasini bajarishlari mumkin.

2. Kichik guruhlarda ishlash. O‘quvchilar muayyan kasbiy topshiriqni bajarish uchun kichik guruhlarga ajratiladi. Har bir ishtirokchi vazifalarni taqsimlash, fikr almashish va umumiy natijaga erishishda qatnashadi. Bu metod

jamoada ishlash, mas’uliyatni his qilish va kasbiy muloqot ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

3. Muammoli munozara. O‘qituvchi kasbiy faoliyatga oid bahsli savolni o‘rtaga tashlaydi. O‘quvchilar o‘z fikrlarini dalillar bilan asoslaydilar, boshqa qarashlarni tinglaydilar va xulosaga keladilar. Natijada tanqidiy fikrlash, dalillash va muloqot madaniyati rivojlanadi.

4. Rolli o‘yinlar. O‘quvchilar kasbiy faoliyat ishtirokchilarining rollarini bajaradilar. Masalan, savdo yo‘nalishida xaridor va sotuvchi, xizmat ko‘rsatish sohasida mijoz va mutaxassis rollari orqali kasbiy muloqot, nizoli vaziyatlarni boshqarish va xizmat ko‘rsatish madaniyati mashq qilinadi.

5. Refleksiya va o‘zaro baholash. Mashg‘ulot yakunida o‘quvchilar bajarilgan vazifalarni tahlil qiladilar, yutuq va kamchiliklarini aniqlaydilar hamda o‘z faoliyatlarini baholaydilar. O‘qituvchining aniq mezonlarga asoslangan fikr-mulohazasi keyingi faoliyatni takomillashtirishga yordam beradi.

Interaktiv seminarlarning samaradorligi, avvalo, mashg‘ulot maqsadining aniq belgilanishi, topshiriqlarning kasbiy faoliyat bilan bog‘liqligi, o‘quvchilarning faol ishtiroki va baholash mezonlarining tushunarli bo‘lishiga bog‘liq. O‘qituvchi faqat ma’lumot beruvchi emas, balki ta’lim jarayonini tashkil etuvchi, yo‘naltiruvchi va o‘quvchilarning mustaqil izlanishini qo‘llab-quvvatlovchi vazifasini bajaradi.

Shu bilan birga, interaktiv metodlarni shunchaki qo‘llashning o‘zi yetarli emas. Har bir metod o‘quv natijalariga mos tanlanishi, mashg‘ulot vaqtiga muvofiq rejalashtirilishi va o‘quvchilarning tayyorgarlik darajasini hisobga olishi zarur. Aks holda, guruhdagi faoliyat ayrim o‘quvchilarning ishtiroki bilan cheklanib qolishi yoki muhokama belgilangan maqsaddan chetga chiqishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, interaktiv seminar mashg‘ulotlari kasbiy ta’limda o‘quvchilarning nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan bog‘lash, kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va mustaqil fikrlashini qo‘llab-quvvatlashning muhim vositasidir. Keys-stadi, kichik guruhlarda ishlash, muammoli munozara, rolli o‘yinlar va refleksiyadan maqsadli foydalanish o‘quvchilarning kasbiy vaziyatlarni tahlil qilish, jamoada ishlash, muloqot olib borish va asoslangan qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Interaktiv seminarlarning natijadorligini oshirish uchun topshiriqlarni real kasbiy vaziyatlarga yaqinlashtirish, har bir o‘quvchining faol ishtirokini ta’minlash, aniq baholash mezonlarini qo‘llash va muntazam teskari aloqani yo‘lga qo‘yish tavsiya etiladi. Bunday yondashuv kasbiy ta’limning amaliy yo‘nalishini kuchaytirib, o‘quvchilarni kelajakdagi mehnat faoliyatiga tayyorlash imkoniyatlarini kengaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Dewey, J. (1938). Experience and Education. New York: Macmillan.
2. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
3. Khaydarov, O. R. (2025). Developing Professional Competences of Students through Interactive Training Systems. International Journal of Artificial Intelligence, 5(4), 726–733. https://doi.org/10.71337/inlibrary.uz.ijai.80574
4. Kosiak, I., Zadnipranets, A., & Oliinyk, D. (2025). Utilizing Interactive Methods to Enhance Group Work Efficiency in Vocational Education. Education. Innovation. Practice. https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i2-006
5. OECD. (2023). Building Future-Ready Vocational Education and Training Systems. Paris: OECD Publishing.